

Kapittel 11

Krav til måleprosessen

11.1 Innledning - måleprosessen

Dagens regelverk stiller for det meste krav til måleredskapene. Det fokuseres i stor grad på kontroll av måleredskapene ut fra en tankegang om at dersom måleredskapene er gode nok, vil også måleresultatet bli tilfredsstillende. Måleredskapet er imidlertid bare én faktor i hele måleprosessen.

Det kan tenkes at måleredskapet i og for seg er tilfredsstillende, men at det anvendes feil. Ved et tilfelle ble en vekt bruk til å veie pizzabunner. Vekten oppfylte fastsatte krav, men pizzabunnene var for store i forhold til veieplaten på vekten, slik at deler av pizzadeigen hang utenfor. Måleresultatet ville dermed bli feil, selv om måleredskapet var tilfredsstillende. Likeledes kan det tenkes at måleredskapet ikke er egnet til det formål det brukes til, f.eks. må en apotekervekt og en lagervekt ha ulike bruksområder. Videre kan en rekke andre forhold under bruken påvirke måleresultatet.

Dersom måleredskapet er tilfredsstillende, og dette anvendes på riktig måte og under riktige forhold, vil man også få et tilfredsstillende måleresultat. Det kan imidlertid tenkes at måleresultatet blir feil angitt eller presentert. Dette kan særlig være aktuelt for ferdigpakninger og andre typer produkter som pakkes og veies før de tilbys for salg. I slike tilfeller er det ikke tilstrekkelig at måleresultatet er riktig, det må også være riktig angitt.

Måleprosessen¹ kan illustreres som i figur 11.1 på neste side.

Hver boks representerer et ledd i måleprosessen:

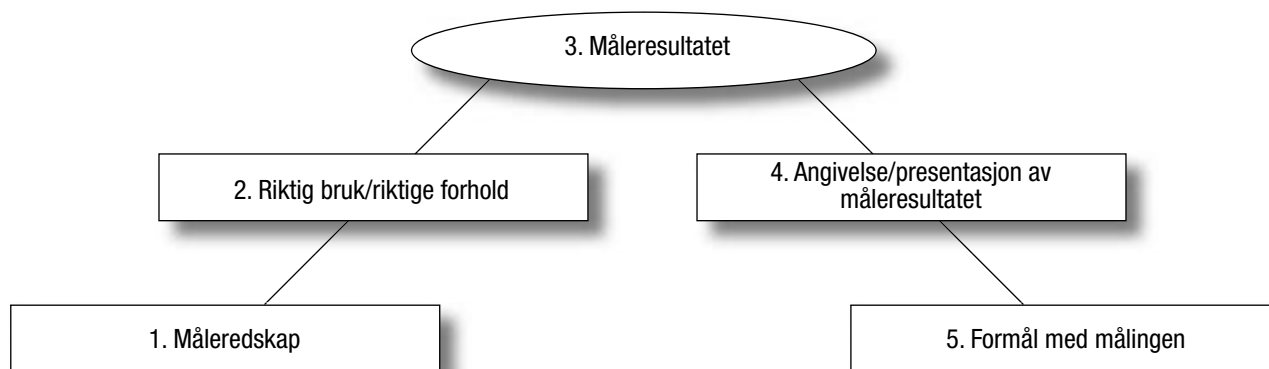
- 1) Måleredskapet må oppfylle de krav som stilles i regelverket. I praksis vil det omtrent aldri forekomme at et måleredskap måler helt nøyaktig. I regelverket er det tilstrekkelig at nøyaktigheten er innenfor visse grenser (toleransgrenser).
- 2) Måleredskapet må brukes på riktig måte, og det må brukes under riktige forhold. Det kan også tenkes krav til vedlikehold, reparasjon, montering/installasjon og andre forhold av betydning for bruken av redskapet.
- 3) Måleresultatets nøyaktighet avhenger av punkt 1 og punkt 2. Dersom måleredskapet ikke er nøyaktig nok eller det brukes feil, vil heller ikke måleresultatet bli tilfredsstillende.
- 4) Der måleresultatet senere angis eller presenteres, må også angivelsen/presentasjonen være tilstrekkelig korrekt.
- 5) Det (angitte) måleresultatet brukes til ulike formål og skal ivareta ulike interesser. Hvilke interesser som skal ivaretas vil i stor grad styre om det skal stilles krav til de foregående punktene i prosessen.

Det er mulig å stille krav til alle ledd i måleprosessen. Formålet med den nye loven, nemlig å sikre at målinger og måleresultater er tilstrekkelig nøyaktige sett i forhold til de interesser som skal ivaretas ved målingen, tilsier også at man bør gjøre dette i større grad enn i dag. I kap. 11.2 omtales først når det bør stilles nærmere krav til disse faktorene i medhold av loven (boks 5). Om det også skal kunne settes krav kun pga. et måleredskaps plassering, behandles i kap. 11.3.

De forhold som fører fram til måleresultatet, dvs. måleredskaper og forhold ved bruk (boks 1

¹ Begrepet måleprosessen er her brukt i en utvidet betydning slik at det omfatter hele prosessen fram til måleresultatet anvendes. En streng fortolkning av begrepet ville bare ha omfattet boks 1-3.

Ny lov om måling
Kapittel 11 - Krav til måleprosessen

Figur 11.1: Oversikt over måleprosessen.

og 2), behandles i kap. 11.4 og 11.5. Måleresultatet (boks 3) er en konsekvens av boks 1 og 2 og omtales derfor ikke i et eget kapittel. I kap. 11.6 vurderes krav til angivelse av måleresultatet (boks 4) og krav knyttet til produkters kvantitative egenskaper. Gjeldende rett vil bli omtalt innledningsvis i hvert kapittel.

Foran i utredningens kap. 9 er det også omtalt noen generelle, mindre inngripende krav som foreslås å gjelde uavhengig av hva som er formålet med målingen.

11.2 Når nærmere krav under bruk bør gjelde

11.2.1 Innledning

De krav som er omtalt over i utredningens kap. 9, er krav som bør gjelde generelt. I tillegg er det, som i dag, behov for i visse situasjoner å kunne sette mer detaljerte krav til måleredskaper og andre elementer i måleprosessen av hensyn til de interesser som er berørt av målingen.

I hvilke tilfeller det skal gjelde nærmere krav, kan avgrenses på ulike måter. Det første og det sentrale avgrenskingskriteriet er i hvilken sammenheng en måling skal anvendes, heretter kalt *anvendelsessituasjonen*. Videre er *type måleredskap* og *hvordan målingen utføres* av betydning.

Anvendelsessituasjoner kan defineres mer eller mindre konkret. En generell avgrensning kan f.eks. være "målinger av betydning for økonomiske oppgjør". En mer detaljert avgrensning kan f.eks. være "målinger av eksosutslipp" eller "måling av varer i dagligvarehandel".

Anvendelsessituasjonen alene er imidlertid ikke eneste moment som må vurderes. Hvilket måleredskap/målemetode som benyttes, vil også

ha betydning i totalvurderingen av om det skal settes krav. De ulike typene måleredskaper har ulike egenskaper, og det vil derfor kunne variere fra redskapstype til redskapstype hvor stor sannsynlighet det er for feil, hvor store feilene er og om det er praktisk å sette krav.

Nedenfor i kap. 11.2.2 gis først en kort orientering om i hvilke situasjoner det gjelder nærmere krav i dag. Deretter i kap. 11.2.3, presenteres det nye lovforslaget.

11.2.2 Gjeldende rett

I dag er det først og fremst målvl. § 9 første ledd bokstav a til h som beskriver situasjoner hvor det stilles krav til måleredskaper. Bokstav a (bruk av måleredskaper i handel og vandel) og d (salg av måleredskaper)² skiller seg ut ved at disse omfatter *alle* kategorier måleredskaper. De øvrige bokstaver i bestemmelsen retter seg til nærmere angitte redskaper, som ikke-automatiske vekter, personvekter og febertermometre. Det er viktig å merke seg at bestemmelsene i målvl. § 9 bokstav e til h er innført som følge av implementering av EU-direktiv om ikke-automatiske vekter. Etter EØS-avtalen har vi plikt til å fastsette krav for ikke-automatiske vekter som bl.a. anvendes med henblikk på anvendelse av lov eller administrativ bestemmelse eller som anvendes til fremstilling av reseptpliktige legemidler.

Begrepet "handel og vandel" er definert i målvl. § 9 tredje ledd på følgende måte:

"Ved handel og vandel forstås kjøp og salg, derunder innbefattet foreningers forretninger med sine medlemmer, avgjørelse av offentlige og private avgifter eller andre forpliktelser, utregning av

² Krav til førmarkeds kontroll behandles i utredningens kap. 10.

oppgjør og lignende forretninger, hvorefter penger eller pengers verdi erlegges på grunnlag av måling eller veining. Måle- og vektredskaper anses i denne lov dessuten brukt i handel og vandel i alle tilfelle hvor det erlegges særskilt betaling for den ved hjelp av samme utførte måling eller veining.”

Det er ikke alle måleredskaper som brukes i ”handel og vandel”, som er underlagt nærmere krav. Departementet har myndighet til å fastsette unntak i forskrift. Med hjemmel i målvl. § 9 annet ledd er det gjort unntak fra krav for flere måleredskaper, jf. forskrift om justering § 23. Bl.a. er vannmålere og taksametre unntatt fra krav.

11.2.3 Regulering i ny lov

11.2.3.1 Vurdering av ulike modeller for regulering

Som nevnt innledningsvis, bør det stilles nærmere krav til måleredskaper i visse tilfeller. Det er en av lovens viktigste funksjoner å sikre at det er mulig å stille krav til målinger og måleredskaper der det er behov, jf. utredningens kap. 6.

Dersom alle tilfeller hvor det kunne være aktuelt å stille krav skulle reguleres uttømmende i loven, ville loven bli svært uoversiktlig samtidig som det ville være en fare for at viktige områder ble uteglemt. Dette er derfor ingen gunstig løsning.

Prosjektgruppen har vurdert *to ulike modeller* for regulering:

Den første modellen går ut på å overlate til forskrift å utdype mer presist i hvilke situasjoner det skal stilles nærmere krav. En slik forskriftshjemmel vil innebære en fleksibel løsning som gir anledning til å stille krav der det er hensiktsmessig eller nødvendig, jf. lovens formål i lovutkastet § 1. Som nevnt over, er det flere aspekter som er avgjørende for om nærmere krav bør settes og hvordan avgrensingen skal foretas. Både anvendelsessituasjonen, typen måleredskap og hvordan målingen utføres er av betydning. En konkret vurdering av når det er behov for nærmere krav lar seg best gjennomføre i forskrift.

Den andre modellen vil være å regulere direkte i loven at nærmere krav gjelder for en del konkrete anvendelsessituasjoner, slik som løsningen er etter dagens § 9 første ledd. En må da likevel sørge for en hjemmel til å kunne sette nærmer krav også i andre anvendelsessituasjoner enn dem som er konkret nevnt i loven. I tillegg kan det tenkes at det blir nødvendig å gjøre unntak fra de anvendel-

sessituasjonene som er nevnt direkte i loven, slik at det også blir nødvendig med en hjemmel for å gjøre slike unntak. Behov for slike unntak er særlig praktisk, siden den nye loven utvider definisjonen av måleredskap, og dermed kan komme til å omfatte flere måleredskaper enn det man ønsker å sette krav til, se utredningens kap. 11.4.2.2.

De situasjonene som i dag omfattes av begrepet ”handel og vandel”, skiller seg ut siden de allerede i dag er et kjerneområde for gjeldende regelverk, og det vil være naturlig at disse videreføres på en eller annen måte. Det kan også anføres at loven blir for vag dersom ikke i det minste kjerneområdene reguleres direkte i loven. Opplysningshensyn tilsier at så mye som mulig bør reguleres direkte i loven. Omfattende bruk av forskriftshjemler fjerner også i større grad lovmyndigheten fra Stortinget. Mot dette kan det igjen innvendes at disse anvendelsessituasjonene i så fall vil bli fremhevet på bekostning av andre formål som må anses som minst like viktige.

Et annet tungtveiende moment som taler for den første modellen, er at det kun er nødvendig regulering som bør gjennomføres, jf. lovens formål. En naturlig følge av dette, er at det foretas en konkret vurdering av behovet i det enkelte tilfelle.

Prosjektgruppen har etter en totalvurdering valgt å foreslå det første alternativet til regulering, altså at det kun fastsettes en forskriftshjemmel i loven, se lovutkastet § 13. Denne løsningen fremstår som den mest fleksible og hensiktsmessige. Den vil også være lovteknisk enklere og mer oversiktlig. Det nye lovforslaget innebærer at hovedregelen om når nærmere krav skal gjelde, speilvendes i forhold til i dag. I stedet for at hovedregelen er at krav gjelder, blir hovedregelen nå at krav ikke gjelder med mindre dette er nærmere fastsatt. Andre etater som prosjektgruppen har vært i kontakt med har også gitt uttrykk for at de anser denne løsningen som den mest hensiktsmessige.

11.2.3.2 Nærmere om når det kan fastsettes krav

Når utgangspunkt er at det kun er nødvendig regulering som skal gjennomføres, er en naturlig følge at det foretas en konkret vurdering av behovet for å fastsette nærmere krav. Ved vurderingen av om det skal fastsettes krav etter lovutkastet § 13, må man se hen til formålsbestemmelsen i lovutkastet § 1. I de fleste tilfeller bør det legges en samfunnsøkonomisk vurdering til grunn når det vurderes om det er behov for å stille nærmere krav i ulike situasjoner. I dette ligger det at behovet for krav må veies opp mot kostnadene ved slike krav. Det

er imidlertid ikke alltid at en samfunnsøkonomisk vurdering er tilstrekkelig, bl.a. fordi det kan være vanskelig å finne en riktig vektlegging av interesser som det ikke er mulig eller hensiktsmessig å måle økonomisk, f.eks. interesser som rettsikkerhet, liv og helse.

Det vises også til utredningens kap. 10 hvor det er drøftet hvilke vurderinger som skal legges til grunn for om det skal settes krav ved salg. Som oftest vil det være naturlig å foreta en samlet vurdering av om det skal settes krav under salg og under bruk.

Fordi alle sektorer i prinsippet kan regulere målinger på sitt område gjennom denne bestemmelsen, bør myndigheten til å fatte vedtak gis til en overordnet myndighet dvs. Kongen. Det kan være aktuelt å delegere myndigheten etter bestemmelsen helt eller delvis til underordnet organ, med retningslinjer for samarbeid sektorer imellom. Prosjektgruppen anbefaler imidlertid ikke at myndighet etter bestemmelsen gis til flere organer. Delegering bør først og fremst skje til det departement som er ansvarlig for måleteknikk eller til den nasjonale måletekniske myndigheten.

Den utredningen/vurderingen som ligger til grunn for Kongens avgjørelse av om det skal settes krav, vil måtte foretas av den måletekniske myndigheten, eventuelt i samarbeid med andre sektormyndigheter. Det vil i praksis være den enkelte sektormyndighet som tar initiativ til å sette i verk vurderingen av om det er behov for å sette krav til målinger innenfor sitt eget område. Se for øvrig nærmere i utredningens kap. 14 om den måletekniske myndighetens framtidige rolle.

Det er viktig å påpeke at det ikke er realistisk å forvente at alle vurderinger av om det er behov for nærmere krav til måleredskaper under bruk, kan foretas innen loven trer i kraft. Det vises imidlertid til lovutkastet § 39 og utredningens kap. 20 som sikrer at gjeldende krav videreføres under den nye loven inntil nye vurderinger av behovet har blitt foretatt.

11.3 Krav til måleredskaper pga. plassering

11.3.1 Gjeldende rett

Målv. § 10 første ledd fastsetter at måleredskaper som er plassert på nærmere angitte steder, f.eks. i utsalgssteder som allmennheten har tilgang til og overalt hvor det regelmessig foregår handel eller

erlegges avgift eller regnes ut oppgjør etter mål og vekt, skal være justert (dvs. ha en godkjennelse på at de oppfyller fastsatte krav). Dette gjelder altså selv om måleredskapet faktisk ikke brukes i justerpliktig virksomhet. Etter målv. § 10 vil alle måleredskaper som befinner seg på et slikt sted som nevnt være underlagt krav, uavhengig av hvilket formål de faktisk brukes til.

Etter målv. § 10 tredje ledd er det gitt hjemmel til å gjøre unntak fra målv. §10 første ledd. De faktorer som det i praksis blir lagt vekt på ved vurderingen av om unntak skal gis, er om det er reell fare for at det aktuelle måleredskapet kan komme til å bli benyttet i en slik sammenheng hvor det gjelder krav. Dersom det aktuelle måleredskapet på grunn av sin art eller konstruksjon skiller seg fra de øvrige måleredskapene, eller det av andre grunner ikke er tenkelig at måleredskapene kan forveksles, blir det gitt unntak.

11.3.2 Regulering i ny lov

Hvilke måleredskaper som skal underlegges nærmere krav under bruk, fastsettes i medhold av lovutkastet § 13. Om det skal settes nærmere krav, vil som regel bero på hvilket *formål* måleredskapet skal brukes til (f.eks. hva som måles og hvem som er berørt av målingene som foretas med måleredskapet). Det kan reises spørsmål om det er hensiktsmessig å videreføre ordningen med krav til måleredskaper kun fordi de er *plassert* på samme sted som måleredskaper det settes nærmere krav til og ikke fordi de faktisk brukes til formål som medfører nærmere krav.

Hvor eier eller bruker av måleredskapet anfører at måleredskapet faktisk brukes til et formål hvor det ikke stilles krav etter loven, må det undersøkes konkret i det enkelte tilfelle hva måleredskapet faktisk brukes til. Dersom man fritt kan ha til stede et måleredskap som ikke oppfyller kravene som stilles for den måleaktivitet som utføres av andre måleredskaper på stedet, kan det være vanskelig for tilsynsmyndigheten å avdekke om dette måleredskapet likevel brukes til virksomhet hvor krav gjelder. Også selv om det viser seg at redskapet i utgangspunktet ikke skal brukes i situasjoner som medfører at det stilles krav, kan det likevel være fare for at det aktuelle måleredskapet under bruk kan forveksles med de øvrige måleredskaper på stedet og dermed tas i bruk i de situasjoner hvor nærmere krav gjelder i henhold til lovutkastet § 13. Dette har også vist seg å være et problem i praksis. Tromsø justerkammer uttaler følgende:

”Erfaringer fra industrien er at hvis ujustert redskap blir stående i nærheten av justerte redskaper vil dette bli tatt i bruk ved feil på justert redskap, eller ved mangel på veieutstyr. I dagligvarehandel og fiskeindustri kan det være vanskelig å gi noen ansvar for at dette ikke blir gjort. Både denne typen industri og annen industri preges av mye skiftarbeid og utskifting av arbeidskraft og ansvarsforhold”.

På denne bakgrunn har prosjektgruppen kommet til at bestemmelsen om krav til måleredskaper pga. plassering bør videreføres, men i en noe annen form, se lovutkastet § 14. Prosjektgruppen foreslår at den nye bestemmelsen ”speilvendes” slik at hovedregelen nå blir at krav til måleredskapet *ikke* gjelder med mindre det er fare for forveksling med måleredskaper som er underlagt krav. Denne speilvingingen innebærer imidlertid ikke noen stor realitetsendring, da unntaksbestemmelsen i målvl. § 10 tredje ledd har ført til en tilsvarende praksis som nå foreslås lovfestet.

I og med at den foreslåtte bestemmelsen er mye snevrere enn dagens lov, og dessuten må antas å være mer presis, ser ikke prosjektgruppen noen grunn til å videreføre dispensasjonsadgangen i målvl. § 10 tredje ledd.

11.4 Måleredskap

11.4.1 Innledning

Selv om det er måleresultatet som er det sentrale å sikre etter den nye loven, er det likevel et klart behov for fortsatt å stille krav til måleredskaper. Som illustrert i figur 11.1, er det flere faktorer som påvirker måleresultatet, og måleredskapet er en av disse. Man vil således aldri kunne oppnå et riktig måleresultat dersom ikke måleredskapet er riktig. Krav til måleredskapet vil derfor fremdeles være sentralt å regulere. Alle land som Norge kan sammenligne seg med, stiller krav til måleredskaper i sine regelverk. EU-direktivene er også konsentrert om krav til selve måleredskapet. Direktivreguleringen skal først og fremst sørge for at måleredskapet som salgsvare er sikret fri flyt innen EØS-området. Med unntak av direktiv om ikke-automatiske vekter, pålegger ikke EU-direktivene medlemslandene å innføre krav til måleredskaper, men hvis så gjøres, skal kravene som stilles være i samsvar med direktivenes krav.

Under behandles først i kap. 11.4.2 spørsmålet om hva som skal anses som måleredskap i lovens forstand. I kap. 11.4.3 ses det på regulering av de krav som bør settes til måleredskapers egenskaper. I kap. 11.4.4 omtales nærmere bestemmelser om måleredskapers bruksområde.

11.4.2 Definisjon

11.4.2.1 Gjeldende rett

Dagens lov om mål og vekt er hovedsakelig en lov om måleredskaper. Loven setter krav til ”måle-” og ”vektredskap”, og disse begrepene er definert i målvl. § 7. Gjeldende definisjon angir uttømmende hvilke målinger et redskap må brukes til for å falle inn under definisjonen ”måleredskap”. Dette er redskaper som måler lengde, flate, kubikkmål, hulmål og elektrisitet. I tillegg omfattes termometer, alkoholometer og aræometer for mineraloljer. Vektredskap er redskaper som måler masse (vekt). Det fremgår av målvl. § 7 tredje ledd at fellesbetegnelsen ”redskap” omfatter både måleredskap og vektredskap.

Etter målvl. § 7 annet ledd kan Kongen utvide lovens virkeområde ved å bestemme at redskaper tjenende til andre slags målinger også skal omfattes av betegnelsen måleredskap.

11.4.2.2 Forslag til ny definisjon av ”måleredskap”

I og med at det skal stilles krav til måleredskaper i medhold av loven, er det nødvendig å definere hva som menes med begrepet ”måleredskap”, og hva som dermed faller inn under loven. Prosjektgruppen ser ingen praktisk grunn til å skille mellom ”måleredskaper” og ”vektredskaper”, slik gjeldende lov gjør. Betegnelsen ”måleredskap” foreslås derfor brukt som en fellesbetegnelse på både måle- og vektredskaper i ny lov om måling.

Det har vært viktig for prosjektgruppen å sørge for at en for snever definisjon av måleredskap ikke setter begrensninger i de tilfeller det er ønskelig med krav til måleredskaper. Det foreslås derfor ikke å videreføre den uttømmende oppramsingen i målvl. § 7 om at måleredskapet må brukes til visse typer målinger for å være omfattet av definisjonen. Det sentrale for om noe skal anses som et måleredskap, bør være at dets funksjon er å fremskaffe et måleresultat. Den nye definisjonen som foreslås i lovutkastet § 3 fokuserer derfor på at et måleredskap fremskaffer måleresultater. Det er nå selve redskapets funksjon som er kriteriet for avgrensingen av hva som skal anses som måleredskap

etter loven. Den foreslåtte definisjonen innebærer en utvidelse i forhold til gjeldende regelverk. Utvidelsen ligger i at *ethvert* redskap som brukes for å fremskaffe et måleresultat nå skal regnes som "måleredskap", uansett hva som måles eller hvilken type måleredskap det er tale om. Det betyr at f.eks. alle ur nå omfattes av definisjonen, fordi ur måler i målenheten sekund.

I og med at definisjonen er utvidet, innebærer det en risiko for at den kommer til å omfatte mer enn det som er hensiktsmessig å regulere. Dette kan avhjelpest ved at det foretas begrensninger av i hvilke situasjoner det skal stilles nærmere krav, se utredningens kap. 11.2 ovenfor. I tillegg bør det innføres en hjemmel for å unnta redskaper som normalt vil falle inn under definisjonen. Det foreslås derfor at departementet kan bestemme at måleredskaper som normalt ville falle inn under lovens definisjon, likevel ikke skal regnes som måleredskaper, jf. lovutkastet § 3 tredje punktum.

Til tross for legaldefinisjonen i lovutkastet § 3 kan det oppstå tvilsspørsmål om hva som er et måleredskap. For det første kan det oppstå tvil om visse redskaper kan anses som måleredskaper fordi de ikke måler i målenheter, jf. begrepet måleresultat. Det kan f.eks. gjelde redskaper som teller antall eller som måler i prosent. Etter dagens lov omfattes til dels redskaper som måler i prosent (alkoholometer), men ikke redskaper som måler i antall. På områder hvor myndighetene ønsker å stille krav til kvaliteten på de målinger som gjøres, er det ingen grunn til å unnta slike redskaper. Måleredskaper som måler i prosent eller antall bør derfor anses å falle inn under definisjonen i lovutkastet § 3.

For det annet, kan det oppstå tvil om hvilke *deler* som hører til måleredskapet. Siden måleredskaper kan omfatte alt fra enkle lodd til avanserte systemer, kan det oppstå spørsmål om avgrensning i det enkelte tilfelle. Et praktisk eksempel kan være der måleredskapet er koblet til et datasystem.

For å løse disse to problemstillingene, foreslår prosjektgruppen en hjemmel i lovutkastet § 3 annet punktum om at slike tvilsspørsmål kan løses konkret, enten i form av enkeltvedtak eller i forskrifter som omhandler den aktuelle redskapstype. Da slike spørsmål i stor grad vil være av teknisk eller faglig karakter, foreslås kompetansen lagt til den måletekniske myndigheten.

11.4.3 Krav til måleredskapers egenskaper

11.4.3.1 Gjeldende rett

Lov om mål og vekt kap. 4 om justerbarhet hjemler krav til måleredskaper. Noen krav følger direkte av lovbestemmelsene, men det hjemles også fastsettelse av nærmere krav i typegodkjenning (eller annet enkeltvedtak) eller i tekniske forskrifter for ulike typer av måleredskaper. Se også utredningens kap. 3.7.9 som gir en oversikt over de tekniske forskriftene.

Lov om mål og vekt fastsetter noen krav som måleredskapene *må* oppfylle. Etter målvl. § 21 skal redskaper "være av sådan konstruksjon og styrke at det kan påregnes at de - behandlet med alminnelig forsiktighet - i et rimelig tidsrom vil bevare de egenskaper som de har ved justeringen", dvs. på godkjennelsestidspunktet. Videre kreves det at redskaper ikke skal være "forsynt med binnetninger som kan virke skadelig på redskapets forskriftsmessige bruk". Det er også et hovedkrav etter målvl. § 21 at redskapet skal måle og veie i metriske enheter.

I målvl. § 26 er det fastslått at tillatte feilgrenser for redskapet under justering og bruk skal fastsettes for alle måleredskaper. Det er videre i målvl. § 27 en spesialbestemmelse om at det skal være fastsatt en maksimums- og minimumsbelastning for bruk av vektredskaper.

Utover kravene i målvl. §§ 21, 26 og 27 som *skal* settes, er det ikke beskrevet nærmere i loven hvilke andre tekniske krav som *kan* fastsettes.

De tekniske forskriftene er basert på EU-direktiver og OIML-rekommendasjoner. Kravene spenner over et vidt spekter. Krav som settes til redskapets tekniske egenskaper kan f.eks. være at det ikke skal kunne manipuleres, hvordan det skal reagere på utenforliggende påvirkning, krav til visningsenheten, krav til merking osv.

Kravene til måleredskaper kan være både generelle og mer detaljerte. Hva som skal til for å anse kravene oppfylt, er ofte angitt i standarder eller andre typer dokumenter som er utarbeidet for å utfylle de generelle kravene. De såkalte "ny metode"-direktivene (på området for måleredskaper er dette direktivet om ikke-automatiske vekter og MID) er bygd opp på denne måten. Oppfyller et måleredskap kravene i godkjente standarder eller andre utarbeidede dokumenter, oppfyller redskapet de generelle kravene i direktivet, men samsvar med standardene er ikke den eneste måten å vise at måleredskapene oppfyller de generelle kravene.

Selv om et måleredskap oppfyller de tekniske kravene fastsatt i medhold av målvl. § 22, kan det i medhold av målvl. § 23 fastsettes at en tillatelse til justering bare skal gjelde for bestemte typer, bestemte konstruksjoner eller for ett eller et bestemt antall måleredskaper av en art.

Mens målvl. § 23 innebærer en innskrenkning i forhold til målvl. § 22 innebærer målvl. § 24 en utvidelse, da bestemmelsen fastsetter at redskaper som avviker fra de fastsatte krav etter målvl. § 22 "i mindre vesentlige henseender", likevel kan godkjennes etter avgjørelse av Justerdirektøren.

Dersom oppheving eller innskrenkning av typegodkjenning for en type måleredskaper vedtas, faller også tidligere justering bort og måleredskapet er ikke lenger gyldig i bruk, jf. målvl. § 25. Det samme gjelder hvis det er fattet vedtak som endrer gyldig bruksområde for et redskap. Vedtak fattes av Justervesenet. Ett år før vedtak treffes, skal varsel om vedtak rykkes inn i Norsk lysningsblad.

11.4.3.2 Regulering i ny lov

Det er klart at loven må videreføre hjemmel til å sette ulike krav til måleredskapers egenskaper. Prosjektgruppen er imidlertid usikker på om det er nødvendig å videreføre noen grunnleggende, obligatoriske krav til måleredskaper i selve loven, slik som i dag, jf. målvl. § 21 første ledd. Det vil alltid foreligge en fare for at den tekniske utviklingen medfører at et krav fastsatt i loven ikke lenger er aktuelt for en type redskap, selv om kravet er svært generelt utformet. Det er f.eks. blitt påpekt fra eksperthold at med dagens bruk av elektronikk, som lett kan gå i stykker uten at dette kan oppdages ved en forutgående kontroll, kan det være vanskelig å sette et generelt krav til holdbarhet på måleredskaper slik som målvl. § 21 første ledd nr. 1 gjør i dag³. En gjennomgang av andre lands lovgivning viser at det er flere land som i sin lovgivning ikke fastsetter noen obligatoriske krav til måleredskaper i selve lovverket, men i stedet overlater dette helt ut til forskrifter i medhold av lov. Dette er f.eks. situasjonen i Sverige og Danmark.

Prosjektgruppen ser heller ikke noen grunn til å videreføre bestemmelsene i målvl. § 21 annet ledd om at måleredskaper må måle i metriske enheter i selve loven. At et måleredskap må måle i

gjeldene enheter, følger indirekte av lovutkastet § 4 om målenheter.

På samme måte er det ikke nødvendig å ha med en særbestemmelse om at toleransegrenser for måleredskapers nøyaktighet skal fastsettes (målvl. § 26). Slike toleransegrenser vil alltid bli fastsatt selv om det ikke er et krav i loven at det skal fastsettes. Minimums- og maksimumsbelastninger på vekter etter målvl. § 27 anses heller ikke nødvendig å regulere i selve loven lenger.

Det er imidlertid viktig å videreføre den generelle og åpne bestemmelsen, som i dag finnes i målvl. § 22, om at det kan stilles krav til måleredskaper. Som nevnt ovenfor, er den tekniske utviklingen og bruken av måleredskaper i stadig endring, og det er derfor viktig at kravene i loven blir tilstrekkelig fleksible. Det er heller ikke praktisk mulig å detaljregulere alle krav som er nødvendig å sette til måleredskaper i selve lovteksten, fordi loven omfatter så mange typer forskjellige måleredskaper og ulike type bruk av disse. Det foreslås på denne bakgrunn en generell hjemmel til å sette krav til måleredskaper under bruk i lovutkastet § 15 første ledd. En slik generell hjemmel vil også sikre at krav som følger av EU-direktiver, vil kunne innføres i Norge uten å måtte gå veien om lovendring hver gang endringer skjer.

Det er klart at en slik åpen hjemmel aldri gir grunnlag for å fastsette krav som ikke er saklige og forholdsmessige i forhold til å sikre målet om tilfredsstillende måleresultater som man kan ha tillit til. Ved vurdering av hvilke krav som skal settes, må det ses hen til de krav tekniske direktiver for måleinstrumenter pålegger oss å sette. Det må også ses hen til hva som er vanlig i andre land og hva OIML-rekommandasjonene for ulike måleredskaper anbefaler.

Bestemmelsene i målvl. § 24 foreslås ikke videreført spesifikt i loven da det å fravike krav også må anses å falle inn under formuleringen "fastsette nærmere krav" i lovutkastet § 15 første ledd. På samme måte anses bestemmelsen å hjemle at enkelte krav bare settes til utvalgte måleredskaper.

Hvilke krav som konkret skal gjelde for de ulike typer måleredskaper, vil i stor grad være en teknisk og faglig vurdering. Kompetansen til å fastsette krav etter lovutkastet § 15 foreslås derfor, som i dag, lagt til myndigheten for måleteknikk, jf. vurderingene i utredningens kap. 14.

Krav til måleredskaper vil endre seg over tid. Når nye krav settes, er det generelle utgangspunktet at kravene også gjelder for etablerte forhold (i

³ Kravene som settes internasjonalt i dag, er i stedet at redskapet skal gi et signal eller slutte å fungere helt hvis deler av redskapet ikke lenger fungerer som det skal.

dette tilfellet måleredskaper som er tatt i bruk). Det vil normalt være mange måleredskaper i bruk som ikke tilfredsstillende de nye kravene. Dersom dette skulle medføre at alle måleredskaper av denne typen skulle forbyes brukt videre, ville dette være svært inngripende og i en rekke tilfeller også måtte anses som en uforholdsmessig konsekvens av de nye kravene. På den annen side er det klart at enkelte nye krav som innføres, er så viktige at disse kravene bør gjelde også til måleredskaper som allerede er tatt i bruk.

Prosjektgruppen mener at hovedregelen bør være at nye krav også gjelder til måleredskaper som allerede er tatt i bruk. Myndigheten for måleteknikk bør imidlertid vurdere i hvilken grad det er behov for å gi forskjellige typer unntak for disse gamle måleredskapene når nye krav innføres, f.eks. unntak i form av overgangsordninger. I lovutkastet § 15 annet ledd er det foreslått en bestemmelse som fastsetter dette.

Samsvarsvurderingen er ofte den vurderingen som gir grunnleggende garanti for at et måleredskap oppfylder fastsatte krav. Prosjektgruppen mener det bør presiseres i loven at dersom det er satt krav til samsvarsvurdering av en type måleredskap ved salg mv., er det også et krav at samsvarsvurdering er foretatt for å kunne bruke slikt redskap, jf. lovutkastet § 15 tredje ledd. En slik bestemmelse er viktig for å understreke brukers selvstendige ansvar for å anskaffe og bruke godkjente og tilfredsstillende måleredskaper. Som for resten av bestemmelsene i lovutkastet kap. 5, vil et slikt krav kun gjelde når det er bestemt at det skal være nærmere krav til måleredskaper under bruk i medhold av lovutkastet §§ 13 og 14.

Dersom en samsvarsvurderings gyldighet faller bort fordi de kravene som måleredskapet er vurdert i forhold til anses klart mangelfulle, bør det heller ikke være tillatt å bruke måleredskapet etter gyldighetens bortfall, se nærmere utredningens kap. 10.5. At samsvarsvurderingens gyldighet bortfaller slik at måleredskapene ikke lenger anses tillatt for salg mv., vil nettopp være begrunnet med at disse redskapene ikke er ønsket i bruk. Det foreslås derfor i lovutkastet § 15 tredje ledd annet punktum at måleredskaper ikke lenger er tillatt brukt når samsvarsvurderingens gyldighet bortfaller fordi den er basert på klart mangelfulle krav til egenskaper.

11.4.4 Måleredskapers bruksområde

11.4.4.1 Gjeldende rett

I tillegg til å sette krav til måleredskapers egenskaper, har lov om mål og vekt også noen bestemmelser som begrenser når måleredskaper av ulik type er tillatt brukt. I målvl. § 23 er begrensningene knyttet til selve *måleredskapet*. I bestemmelsens annet ledd fremgår at adgangen til å anvende måleredskaper kan begrenses i forhold til visse slags bruk, til viss slags handel, til nærmere angitt bedrift eller bedrifter eller til visse deler av landet.

Andre bestemmelser i loven tar utgangspunkt i typen *måling* og begrenser hvilke måleredskaper som skal brukes ved ulike typer måling. I målvl. § 42 er det en bestemmelse om at de større måleredskaper og lodd alltid skal brukes før de mindre ved kjøp og salg. I målvl. § 44 er det videre gitt særregler om at det ved salg av platina, gull, sølv, edelstener og perler etter vekt og ved medikamenters utlevering fra apotek til medisinsk bruk kun skal brukes presisjonsvekter og presisjonslodder. Videre er bestemt at alle vekter på et apotek med en maksimumsbelastning til og med to kilo skal være presisjonsvekter.

11.4.4.2 Regulering i ny lov

Utgangspunktet er at det ikke er noen begrensninger på hva slags måleredskaper som kan brukes til ulike målinger. Det kan imidlertid være behov for nærmere regulering av dette, og prosjektgruppen mener at det i den nye loven bør videreføres bestemmelser som gir muligheten til å begrense måleredskapers bruksområde, se lovutkastet § 16.

Selv om et måleredskap er tilfredsstillende nøyaktig, er det ikke sikkert det er egnet til det aktuelle bruksformål. Veiing av f.eks. gull og gråstein krever vekter med ulike egenskaper. I lovutkastet § 16 første ledd foreslås derfor en bestemmelse som gir hjemmel for å fastsette nærmere bestemmelser om hvilke måleredskaper som kan anvendes, med utgangspunkt i selve *bruksformålet* (typen måling). Det foreslås en generell bestemmelse i stedet for de detaljregler som finnes i dagens lov. En generell bestemmelse anses mer hensiktsmessig da det kan foretas en mer konkret vurdering av behovet for å regulere hvilke måleredskaper som skal være tillatt brukt til ulike typer målinger. En generell bestemmelse er også i tråd med ønsket om et fleksibelt regelverk som kan tilpasses de ulike målesituasjonene.

I bestemmelsens annet ledd foreslås en vide-

reføring av prinsippene i målvl. § 23 annet ledd. Bestemmelsen gir hjemmel for å sette begrensninger knyttet til selve *måleredskapet*, dvs. regler om i hvilken utstrekning måleredskaper av ulike typer er tillatt brukt. Hvilken type begrensninger som skal settes for ulike måleredskaper, vil måtte vurderes i det konkrete tilfelle ut i fra måleredskapets egenskaper.

Det er f.eks. på det rene at Norge er et land med store klimaforskjeller, både i temperatur og luftfuktighet. Da dette er faktorer som kan påvirke måleresultatet, må begrensninger av det geografiske området hvor måleredskaper av ulik type er tillatt brukt, kunne fastsettes der dette er nødvendig. Også bestemmelser som regulerer hva redskapene kan brukes til, er eksempler på begrensninger som kan være aktuelle å sette.

11.5 Krav ved bruk av måleredskaper

11.5.1 Gjeldende rett

I dagens regelverk settes det i liten grad krav knyttet til *bruken* av måleredskaper ut over de krav som settes til *måleredskapet selv*. De krav som settes til bruk av måleredskaper i dagens lov om mål og vekt, framgår av målvl. kap. 10 "Om måling og veining".

11.5.2 Regulering i ny lov

Som nevnt innledningsvis, er det for å være sikret et tilfredsstillende måleresultat, ikke tilstrekkelig at måleredskapet er tilfredsstillende. Det er også en forutsetning at en rekke forhold som har tilknytning til bruksfasen av måleredskapet, ikke påvirker måleresultatet. Prosjektgruppen foreslår derfor i lovutkastet § 17 en hjemmel til å fastsette nærmere krav til forhold som kan påvirke måleresultatet.

Forhold som kan påvirke måleresultat kan være av svært varierende art. Påvirkningsfaktorer kan være alt fra den konkrete anvendelsen av måleredskapet til installasjon, vedlikehold, omgivelser osv. Det er så mange ulike påvirkningsforhold det kan være aktuelt å sette krav til, at det ikke er mulig å gi en uttømmende oppregning av alle disse i lovteksten. For å gjøre lovteksten mer tydelig er det imidlertid i lovteksten spesifisert noen forhold som det kan settes krav til.

Prosjektgruppen anser denne nye bestemmelsen som en viktig nyvinning ut i fra lovens formål om å sikre samfunnets behov for tillit til måleresultater. Det er kun når det stilles nærmere krav til måleredskapet etter lovutkastet § 13 at lovutkastet § 17 bør få anvendelse, fordi det i disse tilfellene er viktigst å sikre måleresultatet. De krav som ikke knytter seg til selve bruken av måleredskapet, f.eks. krav til vedlikehold og omgivelser, bør også gjelde når det følger av lovutkastet § 14 at krav skal gjelde. Grunnen til dette er at slike forhold kan ha direkte innvirkning på måleredskapets egenskaper.

Hvilke krav som det kan være aktuelle å stille til forhold under bruk, vil først og fremst være en faglig vurdering, slik at myndigheten etter bestemmelsen bør legges til myndigheten for måleteknikk.

11.6 Angivelse av måleverdier

11.6.1 Gjeldende rett

Lov om mål og vekt har ingen bestemmelser som regulerer generelt hvordan et måleresultat skal angis eller brukes videre etter at det er fremskaffet ved bruk av måleredskapet.

I forbindelse med innføring av EØS-avtalen, ble det imidlertid tatt inn nye bestemmelser i målvl. § 50 første ledd som ga hjemmel for å sette måletekniske krav til *produkter*, herunder krav om samsvar mellom angitt måleverdi og det reelle mengdeinnholdet, jf. ot.prp. nr. 20 (1994-95). Bestemmelsen ble innført for å sikre gjennomføring av tre EU-direktiver om ferdigpakninger og direktiv om alkoholtabeller, se utredningens kap. 3.7. Målvl. § 50 første ledd bokstav a gir hjemmel for å fastsette at produkter skal merkes med vekt, volumverdi eller alkoholinnhold og markedsføres i bestemte vekt- eller volumverdier. Bokstav b gir hjemmel for å fastsette bestemmelser om kontroll og beregning av produkters vekt, volumverdi eller alkoholinnhold og merking av produkter som underlegges slik kontroll.

Målvl. § 50 første ledd hjemler forskrift om e-merking av ferdigpakninger. Forskriften gir bestemmelser om hvor stort avvik det kan være mellom angitt mengde og reell mengde i ferdigpakninger for at pakningene skal kunne merkes med bokstaven liten e. Dette merket er et myndighetsstempel som skal dokumentere mengdeinnholdet i

pakningen. Det er frivillig om pakkeren ønsker å påføre e-merket. Videre hjemles forskrift om obligatoriske vekt- og volumstørrelser og forskrift om alkoholtabeller i målvl. § 50 første ledd.

Krav til riktig angivelse av måleresultatet og merking av den kvantitative mengden på produkter som selges, er også i større eller mindre grad regulert av flere andre lover og forskrifter, se nærmere i utredningens kap. 19.5 og vurderingen av forholdet til annet regelverk i kapitlet under. Målvl. § 50 første ledd skiller seg imidlertid ut ved at bestemmelsen omfatter *alle* produkter og *alle* salgssituasjoner.

11.6.2 Krav til det angitte måleresultatet

Feil angivelse av måleresultater kan oppstå på mange ulike måter. Det kan oppstå feil av teknisk karakter, f.eks. feil på en etterfølgende utskrift av måleresultatet. Det kan videre oppstå feil som følge av menneskelig påvirkning, f.eks. ved journalføring eller markedsføring. Det kan også oppstå spørsmål om man kan runde av f.eks. 990 gram til 1 kg eller om det er anledning til å oppgi cirkaverdi.

Erfaring tilsier at det er behov for også å kunne sette krav til hvordan et måleresultat skal angis og presenteres overfor de som har interesse i målingen. Med mindre det dreier seg om produkter, se kapitlet under, bør ikke denne loven sette noen krav om at måleresultater skal angis. Det er først *når* et måleresultat angis, at det bør være krav etter loven.

For å sikre at det er samsvar mellom reelt og angitt måleresultat, foreslår prosjektgruppen en generell bestemmelse i lovutkastet § 18 første ledd om at det skal være samsvar mellom det reelle og det angitte måleresultatet. Dette vil være en bestemmelse som kan gjelde for alle typer målinger (ikke bare produkter) og dermed innebære en utvidelse av lovens virkeområde i forhold til det som reguleres i dag.

Det foreslås at bestemmelsen om at det *skal* være samsvar, bare skal gjelde når det i henhold til lovutkastet § 13 er fastsatt at det skal gjelde krav til måleredskap og bruk av disse, dvs. når kravene i lovutkastet kap. 5 gjelder. I de situasjoner det blir vurdert som viktig å sikre måleresultatet gjennom lovregulerte krav, er det en naturlig konsekvens at det også settes krav til videre bruk av måleresultatet, dvs. angivelse av måleresultatet. At bestemmelsen begrenses til å gjelde i disse tilfellene, innebærer imidlertid ikke at det er fritt fram å

bruke uriktige angivelser i alle andre situasjoner. Den generelle bestemmelsen i lovutkastet § 8 setter også krav til angivelse, men det er et større spillerom for hva som anses godt nok etter den generelle bestemmelsen. Etter den generelle bestemmelsen er det f.eks. fullt mulig å angi et resultat med store avvik dersom dette er akseptert av alle som har interesse i målingen. Feil angivelse vil for øvrig også kunne rammes av annen lovregulering, f.eks. straffelovens bestemmelser om bedrageri.

I lovutkastet § 18 annet ledd foreslås det at det åpnes for å fastsette nærmere bestemmelser om hvordan angivelsen skal sikres. Dette bør kunne gjøres generelt i forskrift eller som et enkeltvedtak hvis man i det konkrete tilfelle ser behov for å gå inn med pålegg som er nødvendig for sikre samsvar mellom det reelle og det angitte måleresultat. Det kan f.eks. være aktuelt å regulere nærmere hvilke krav som skal stilles til prosessen rundt angivelse, f.eks. krav til kvalitetssikringsrutiner. Et annet forhold som kan være nødvendig å regulere nærmere, er hva som skal regnes som samsvar mellom måleresultatet og det angitte, bl.a. hvilke regler som skal gjelde for avrunding og om det kan gjøres korrigeringer for endringer man vet vil skje med det målte, f.eks. pga. fordamping og krymping. Hjemmel for å presisere dette nærmere foreslås også i bestemmelsens annet ledd

Hva som må anses som "samsvar" og hvordan samsvar skal sikres, vil i stor grad være en faglig vurdering. Adgangen til å fastsette nærmere krav etter lovutkastet § 18 foreslås derfor lagt til myndigheten for måleteknikk.

Prosjektgruppen er klar over at det er flere lover og forskrifter som setter krav til at måleresultater og angivelse av disse skal være riktige. I motsetning til det generelle virkeområdet i lovforslaget, er virkeområdet for disse bestemmelsene mer avgrenset. Virkeområdet er f.eks. begrenset til ulike varer, som forbrukervarer eller næringsmidler, eller til spesielle situasjoner, jf. f.eks. markedsføringslovens forbud mot villedende markedsføring og salg. I utredningens kap. 19.5 er det for øvrig gitt en mer inngående beskrivelse av slikt tilgrensende regelverk.

Prosjektgruppen mener at det i utgangspunktet bør være myndigheten for måleteknikk som med bindende virkning fastsetter hvilke krav som skal stilles til et angitt måleresultat når det først er angitt. Vi ser likevel at en viss dobbeltregulering kan være vanskelig å unngå. Helheten i de andre regelverkene kan tilsi at bestemmelser som regulerer mål og vekt, også bør bli stående i disse regelver-

kene. Prosjektgruppen foreslår derfor ikke endringer i annet regelverk som setter krav til angivelse av måleresultat. Prosjektgruppen anbefaler imidlertid at det i forbindelse med høringen av utredningen bes spesielt om innspill til spørsmålet om i hvilken grad annet regelverk skal ha bestemmelser om måleresultater og angivelse av disse. Uansett bør det sørges for at det opprettes samordningsrutiner mellom ulike myndigheter som regulerer de krav som settes til et angitt måleresultat.

11.6.3 Angivelse av og krav til produkters kvantitative innhold

11.6.3.1 Behov for særskilt regulering

Angivelse av et produkts kvantitative egenskaper ved markedsføring, salg eller annen type avhendelse av produktet står i en særstilling når det gjelder angivelse av et måleresultat. Dette kommer av at det i disse situasjonene ikke bare er mulig å oppgi uriktige måleresultater, men det foreligger også en risiko for at det er selve den kvantitative mengden av produktet som endres og ikke selve måleresultatet. Dvs. at det på avhendelsestidspunktet ikke lenger er samsvar mellom den mengden som ble veid/målt og den mengden som overføres, f.eks. fordi noe av innholdet har falt ut av pakningen. Det vil i så fall være innholdet som angis feil, og ikke selve måleresultatet som er framskaffet.

Ferdigpakninger skiller seg ytterligere ut ved at kjøper ikke er til stede under veie- og måleprosessen. Kjøper, ofte den vanlige forbruker, har i disse tilfellene liten mulighet til selv å kontrollere at måleprosessen har gått riktig for seg. Det som videre kjennetegner en ferdigpakning er at innholdet ikke kan endres uten at forpakningen åpnes eller gjennomgår synlige forandringer. Ferdigpakninger kan igjen deles opp i to grupper. Den første gruppen er ferdigpakninger med en standard fastsatt mengdeangivelse, dvs. at alle pakninger av denne typen skal ha det samme mengdeinnhold, f.eks. ferdigpakninger med 100 g sjokolade. I disse tilfellene vil det kvantitative innholdet oftest være merket på selve emballasjen før pakking av produktet. Den andre gruppen er ferdigpakninger hvor mengdeinnholdet varierer fra forpakning til forpakning. Her må hver pakning måles/veies og merkes særskilt med kvantitativ mengde (f.eks. kjøttvarer og ost).

Kjøpslovenes regler skal beskytte kjøper mot misforhold mellom det angitte og det reelle mengdeinnholdet av en kjøpt vare, men dette er

privatrettslige regler som kommer inn i etterkant av et kjøp og bidrar ikke til kvalitetssikring av et produkts kvantitative egenskaper i forkant av kjøpet. For å sikre kjøpers interesser kan det bl.a. være nødvendig å sette noen offentligrettslige krav til merking av mengdeinnhold, samsvar mellom det angitte mengdeinnhold og det reelle innhold og kontroll av at kravene er oppfylt, f.eks. kontroll i forkant av markedsføring og salg.

EUs regelverk setter også krav som innebærer at vi må ha visse nasjonale regler som skal sikre produkters kvantitative innhold. Vi må derfor videreføre hjemlene i målvl. § 50 første ledd for å sikre dette.

På denne bakgrunn foreslås det en egen bestemmelse i den nye loven som skal sikre en del forhold knyttet til produkters kvantitative egenskaper, jf. lovutkastet § 19. Dvs. at krav også stilles til selve innholdet, og ikke bare til måleresultatet som angis. Selv om krav til ferdigpakninger er det mest aktuelle, ser ikke prosjektgruppen grunn til å innskrenke bestemmelsene om kvantitative egenskaper til kun ferdigpakninger. Begrepet produkt videreføres derfor i den nye lovteksten.

11.6.3.2 Krav om obligatoriske kvantumsstørrelser og angivelse av kvantitativt innhold på produkter

For det første foreslås det at det i forskrift kan gis bestemmelser om at produkter bare skal kunne markedsføres og selges i spesielle kvantitative størrelser, jf. lovutkastet § 19 første ledd bokstav a. Dette er en videreføring av deler av målvl. § 50 første ledd bokstav a. En slik bestemmelse er nødvendig for å kunne gjennomføre rådsdirektiv 75/106 om ferdigpakking av visse væsker i bestemte volumstørrelser og rådsdirektiv 80/232 om nominelle mengder og nominelle rominnhold for visse ferdigpakkede varer. Bestemmelsen utvides imidlertid noe i og med at det ved bruk av begrepet ”kvantitative størrelser” ikke lenger bare kan settes krav til vekt- eller volumverdier, men også til andre typer måleverdier f.eks. lengdemål.

Videre foreslås i bestemmelsens første ledd bokstav b at det kan bestemmes at produkter skal merkes med vekt, volum, alkoholinnhold eller annet kvantitativt innhold. Dette er også en videreføring av målvl. § 50 bokstav a. Prosjektgruppen er klar over at Mattilsynet (tidligere Statens næringsmiddeltilsyn) forvalter bestemmelser som fastsetter at det skal angis mengdeinnhold på ferdigpakkede næringsmidler. Det er imidlertid også en rekke andre produkter enn næringsmidler hvor

det kan være aktuelt å stille krav til merking av innhold, f.eks. gjelder dette for maling og andre kjemiske stoffer. Den gang dagens målvl. § 50 første ledd ble vedtatt, ble det spesielt påpekt at Næringsmiddeltilsynets (nå Mattilsynet) regelverk ikke var tilstrekkelig til å dekke alle nødvendige områder, og at det er viktig å sikre forbrukere tilstrekkelig og korrekt informasjon også for andre produkter enn næringsmidler. Det ble derfor besluttet å innføre en generell bestemmelse om krav til merking av mengdeinnhold⁴. Prosjektgruppen støtter synet om at en slik generell bestemmelse er viktig av hensyn til forbruker, spesielt fordi forbruker i liten grad har mulighet til selv å kontrollere det kvantitative innholdet ved kjøp av ferdigpakninger. Det ses imidlertid ikke bort fra at en slik regulering også kan være viktig av andre grunner, f.eks. for å sikre like konkurransevilkår i næringslivet.

I og med at det vil være en dobbelthjemmel når det angår næringsmidler, må det sørges for tilstrekkelig samarbeid mellom de ansvarlige myndigheter for å sikre en fornuftig samordning. Det vises for øvrig til kapitlet over hvor det anbefales at det under høringen bes om synspunkter på i hvilken grad annet regelverk bør regulere forhold knyttet til måleresultater og angivelse av disse.

I tillegg til at det som i dag, kan settes krav til merking av vekt, volum og alkoholinnhold, foreslår prosjektgruppen at det også åpnes for at merking av annen måleverdi kan pålegges, jf. begrepet "eller annet kvantitativt innhold" i lovutkastet § 19 første ledd bokstav b. Det kan ikke utelukkes at vi i framtiden må sette krav til merking av andre måleverdier, som f.eks. lengde, enten fordi dette følger av internasjonale forpliktelser eller fordi vi ser et stort nasjonalt behov.

Ved vurderingen av om det skal fastsettes bestemmelser i medhold av lovutkastet § 19 første ledd må det foretas en vurdering av behovet for en slik regulering. Forholdet til forbruker og hensynet til like konkurransevilkår mellom næringsdrivende er blant de momenter som kan tale for å sette krav til produkter. På den annen side må det tas hensyn til de ulemper dette vil medføre for produsenter og andre. Disse vurderingene vil i stor grad innebære interesseavvei-

ninger, og kompetansen til å fastsette forskrifter etter lovutkastet § 19 første ledd foreslås derfor lagt til departementsnivå.

11.6.3.3 Nærmere krav når kvantitativt innhold er angitt

Når det kvantitative innholdet er angitt på et produkt, vil det være behov for å kunne fastsette nærmere bestemmelser om hvilke måletekniske krav som skal settes til innholdet samt krav om kontroll og merking. Det foreslås derfor en hjemmel for å sette nærmere bestemmelser om dette i lovutkastet § 19 annet ledd.

Dersom mengdeangivelse påføres et produkt, bør det kunne stilles krav til innholdet uavhengig av grunnen til at kvantitativt innhold er angitt på produktet. Dvs. at krav bør gjelde både når angivelse er påført pga. krav i regelverket og når krav er påført på frivillig grunnlag. Bestemmelsen i annet ledd foreslås derfor ikke begrenset til de tilfeller hvor det etter første ledd er pålagt at kvantitativt innhold skal angis, men foreslås å gjelde generelt. Det bør også kunne stilles krav når angivelsen ikke er påført direkte på produktet, men er angitt på annet vis, f.eks. muntlig. Det foreslås derfor en formulering i loven som åpner for dette.

Det foreslås å dele opp de krav som bør kunne settes, i tre ulike kategorier krav (bokstav a, b og c). Det antas at en slik oppdeling vil gjøre bestemmelsen mer oversiktlig. De tre ulike kravtypene i annet ledd må imidlertid ses i sammenheng, og det vil ofte være nødvendig å sette krav etter alle alternativene for å oppnå hensiktsmessige ordninger. Alle tre kravtypene vil f.eks. være nødvendig å bruke for å videreføre e-merkeordningen.

Det bør for det første kunne settes krav til *produktets kvantitative innhold*, i hovedsak vil dette være hvor nøyaktig det reelle mengdeinnholdet av det enkelte produkt skal være i forhold til det som er angitt, dvs. hvor stort avvik som kan godtas. Det kan f.eks. være behov for å bestemme nærmere om det skal settes krav til minimumsinnhold i hver ferdigpakning eller om det skal være tilstrekkelig at gjennomsnittet av innholdet i pakningene i en produksjonsserie er i tilstrekkelig samsvar med det angitte innholdet. Hjemmel til å gi nærmere bestemmelser om krav til det kvantitative innholdet foreslås i annet ledd bokstav a. Det kan også være nødvendig å sette krav til hvordan man skal anslå hva som er det reelle innholdet og hvilken metode som skal brukes for å sørge for riktig innhold, f.eks. hvordan en stikkprøvekontroll skal utføres. Det foreslås derfor presisert i bestemmel-

⁴ Ot.prp. nr. 20 (1994-95) om lov om endringer i lov 31. oktober 1946 nr. 2 om mål og vekt s. 3.

sen at det å sette krav til produkters kvantitative innhold, også innebærer å kunne sette krav til hvordan innholdet skal beregnes.

I annet ledd bokstav b foreslås videre at det skal kunne settes krav til *kontroll* av produktets kvantitative innhold, herunder krav til godkjenningsordninger. Denne bestemmelsen er bl.a. nødvendig for å hjemle e-merkeordningen som forutsetter kontroll og godkjenning av ferdigpakninger som bærer e-merket. Det kan også oppstå behov for å innføre andre kontrollordninger for å sikre produkters kvantitative innhold, f.eks. hvis tilsynet med produkter viser at det er mange produkter på markedet som ikke oppfyller krav til kvantitativt innhold. Det foreslås ikke noen presisering av hvem som skal utføre kontrollen, da dette bør avgjøres når det fastsettes at kontrollordninger skal innføres.

Av hensyn til forbruker eller andre, f.eks. myndigheter, kan det også være ønskelig å sette krav til selve merkingen som skal gi informasjon om det kvantitative innholdet. Det kan også

være behov for å sette nærmere forutsetninger for å kunne merke produkter på en spesiell måte. I annet ledd bokstav c foreslås derfor at det kan fastsettes nærmere hvilke krav som skal gjelde til *merking*. Det kan f.eks. være krav til størrelse på merkingen av det kvantitative innholdet og plassering av merkingen på produktet.

Et tilfelle hvor det kan være aktuelt å stille særlige krav til merking, er der hvor produkter er underlagt kontroll eller krav til godkjenning. Det kan da reguleres i hvilken grad produkter som er underlagt slik kontroll skal eller kan (jf. e-merking) merkes på en spesiell måte. Bestemmelsen kan for øvrig også anvendes i forhold til andre merkeordninger som måtte være ønskelige å innføre på området.

Bestemmelsen om hvordan produkters kvantitet skal beregnes, kontrolleres og merkes, er i hovedsak en faglig vurdering, og myndigheten til å fastsette bestemmelser om dette foreslås derfor lagt til myndigheten for måleteknikk.

